

O ČOM VLASTNE BOLA REFORMÁCIA?

Odpoveď na otázku o zmysle nejakej historickej udalosti je vždy ovplyvnená naším porozumením dejín – alebo vznešenejšie – našou filozofiou dejín. Na otázku o podstate Reformácie je preto možné odpovedať rôzne, ale asi málokto bude pochybovať, že išlo o jeden z významných medzníkov svetových dejín.

Z perspektívy európskych dejín bola Reformácia súčasťou veľkého historického pohybu od stredoveku k novoveku. Z tohto pohľadu patrí Reformácia k humanizmu, renesancii, formovaniu európskych národov, vedeckým, technickým a zemepisným objavom (Amerika r. 1492) a podobne. V dejinách vojenstva je s Reformáciou spojená séria krvavých vojnových konfliktov, ktoré trvali až do polovice 17. storočia.

Z perspektívy cirkevných dejín bola Reformácia súčasťou procesu rozpadu cirkvi ako jednotnej inštitúcie. Dá sa vysvetľovať ako pokračovanie delenia, ku ktorému patrí odrezanie východného pravoslávia (r. 1054), vznik nábožensko-sociálnych hnutí ako napr. lollardi v Anglicku (13. st.), alebo husiti v Čechách (15. st.). Sektárske hnutia boli cirkvou často násilím potlačené, Reformácia však vytvorila „tretí prúd“ kresťanstva (popri rímsko-katolíckom a pravoslávnom), ktorý sa nepodarilo zlikvidovať.

Z perspektívy dejín myslenia bola Reformácia súčasťou oslobodzovania jednotlivca spod autority svetonázoru zastávaného vrchnosťou (cirkevnou a svetskou mocou). Kontaktom s islamským svetom sa po križiackych výpravách rozhlád európanov významne rozšíril. Čítanie antických gréckych a latinských autorov viedlo k obnove na Biblii nezávislej teologickej a filozofickej reflexie a nedávny objav kníhtlače (okolo r. 1450) umožnil široký vplyv nekonformných a často radikálnych myšlienok medzi tzv. „prostým ľudom“.

„Reformačná“ perspektíva augustiniánskeho mnícha Martina Luthera (1483-1546) roku 1517 bola značne odlišná. Keď 31. októbra vyvesil na dvere zámockého kostola vo Wittenbergu 95 téz pod titulom *Rozprava o účinnosti odpustkov* (obvyklý spôsob výzvy k verejnej academickej dišpute), nemal tušenia, k čomu to povedie. Luther tu ešte nekritizuje samotnú ideu odpustkov, ale len ich zneužitie na získavanie finančných prostriedkov. (Zisk mal ísť na obnovu chrámu sv. Petra v Ríme.) Odpor sa prejavil aj u svetskej moci.

V kontraste s týmito praktikami Luther hlboko prežil, čo je strach zo spravodlivého Boha. V jednom z mnohých listov svojmu predstavenému sa sťažuje: „Moje hriechy, hriechy, hriechy!“. Až po niekoľkých rokoch trápenia a pochybností zažil silu Božieho odpustenia, keď čítal slová Biblie: „Spravodlivý bude žiť z viery“ (List Rimanom, 1:17). Napísal o tom: „Cítil som sa ako znovu narodený a vstúpil som do otvorených dverí samého raja.“ Pochopil, že Božie odpustenie nie je možné „vybaviť si“ cirkevnými úkonmi (tézy 1-2), ale vždy je v rukách suverénneho Boha (téza 28).

Z tejto perspektívy je Reformácia o poznaní zvrchovaného Boha, ktorý nielen požaduje dokonalú spravodlivosť, ale aj odpúšťa a ospravedlňuje človeka skrze vieru v evanjelium Ježiša Krista.